

No: 833 – Mahreç İşareti

Maraş Camekânı

Tescil Ettiren

KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 12.11.2020 tarihinden itibaren korunmak üzere 09.08.2021 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 833
Tescil Tarihi	: 09.08.2021
Başvuru No	: C2020/398
Başvuru Tarihi	: 12.11.2020
Coğrafi İşaretin Adı	: Maraş Camekânı
Ürün / Ürün Grubu	: Sandık / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Tescil Ettirenin Adresi	: İsmetpaşa Mah. Azerbaycan Blv. No:25 Dulkadiroğlu KAHRAMANMARAŞ
Coğrafi Sınırı	: Kahramanmaraş ili
Kullanım Biçimi	: Maraş Camekânı ibaresi ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında, Maraş Camekânı ibaresi ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Maraş Camekânı; ceviz ağacından el oyması tekniği ile yapılan, 4 köşeli formda ayaklı olarak üretilen, yan yüzeyleri cam olan ve motiflerle süslenen sandıktır. Kahramanmaraş'ta tülbentlerin, takı ve aksesuarların muhafaza edilmesinde kullanıldığı için tülbentlik ya da kafes olarak da adlandırılır. Maraş Camekânının ayakları; kendinden çıkma ayak, sabun ayak ve kenardan giydirme ayak şeklinde üç çeşit olabilir.

Maraş Camekânı, Kahramanmaraş'taki ağaç oyma ürünleri içinde önemli bir yere sahiptir. Osmanlı döneminde, padişah eşlerinin çeyizlerinin özel bohçalarda ve bu sandıklar içinde gönderildiği bilinir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunur.

Yörede eski mimari yapılarda ve o dönemde kullanılan eşyalarda ağaç oyma tekniği ile üretilen ürünler bulunur. Maraş oymacılığı, XV yy.da Dulkadiroğlu Beyliği dönemine kadar uzanır.

Üretim Metodu:

Maraş Camekânının ana malzemesi ceviz ağacıdır. Ceviz ağacından üretilen ürünlerin kalitesi, ceviz ağacının kesim zamanına bağlıdır. Ağaçta kurtlanma olmadığı dönemde kesimi yapılmalıdır. Kesilen tomruk ya da kütükler, hızar makinesinde kereste haline getirilir. Sonbaharda kesilen ceviz kütükleri mart ayına kadar bekletilir ve ceviz ağacının gövdesindeki kabukları atılır. Bu süre sonunda ceviz ağacı kütüğü lata olarak ifade edilen 2 ile 10 cm aralığında kalınlıkta değişen ölçülerde düzlemsel şekilde kesilir. Oyma işlemi yapılacak ağaç parçasının yüzeyindeki pürüzler, el silgisi veya planya ile giderilir.

Lataların kurutulması, fırın olarak adlandırılan kapalı oda içerisinde buharlı kurutma sistemleri ile yapılarak daha kısa sürede kurutma sağlanır. Kurutma aşamasında lataların yüzeyinde eğilmeler, uçlarında çatlamalar meydana gelebilir. Bu hasarların ürün üretimi sırasında sorun oluşturmaması için kurutma aşamasında giderilmesi gerekir.

Kurutulan latalar, reçine ve kemik tozu karışımından elde edilen ve "mercimek tutkalı" olarak bilinen yapıştırıcı ile enlemesine yapıştırılır. Yapıştırılan latalar tesviye işlemine tabi tutulur. Oyma işlemi yapılacak motif şablon kalıbı ahşap yüzeye yerleştirilir. Genellikle şablon kalıbı kalın düz ve dayanıklı mukavva üzerine çizilir ve motif şablonu kalıbının oyma işlemine tabi tutulacak ahşap yüzeyin ölçüleri ile uygunluğu kontrol edilir. Titiz bir şekilde motif şablon kalıbındaki desen ahşap yüzeye aktarılır.

Oyma işlemi oyma kalemi iskarpela ile gerçekleştirilir. Motiflerin ortaya çıkarılmasında birçok oyma kalemi kullanılabilir ancak Maraş oymacılığında özellikle tırnak oyma kalemi kullanılır.

Camekân iskeleti birleştirilmeden önce, yan yüzeylere camların yuvaları açılarak camlar takılır ve sabitlenir. Birleşme aşamasında en son menteşe yuvaları açılıp camekân gövdesini ve kapağı menteşe ile birleştirilir. Oyma işlemi tamamlanan camekân parçalarının birleştirilmesi aşamasına çatım denir. Camekânın gövde yüzeyini çatımı kırlangıçkuyruğu tekniği ile yapılır. Kırlangıçkuyruğu geçme tekniği marangozlukta, kasa, kutu, çekmece gibi ahşap eşyaların kenarlarındaki parçaları gönyede birleştirirken kullanılan, dişi ve erkek zıvanalı, kırlangıçkuyruğuna benzeyen sağlam bir birleştirme yöntemidir. Maraş Camekânının geçmişteki üretiminde bu teknik kullanılsa da günümüzde, yüzeyler birbirine tutkal ile tutturulup sonra çivi-vida gibi yardımcı malzemelerle sabitlenir.

Maraş Camekânının yerle temas eden yüzeyinde yerden belirli bir yükselti sağlayan, ayak olarak isimlendirilen ahşap parçalar bulunur. Tercihe göre üç farklı ayak türü kullanılabilir. Bunlar kendinden çıkma ayak, sabun ayak ve kenar giydirme (kenardan geçme) ayak olarak adlandırılır (Şekil 1, 2 ve 3).

Kendinden çıkma ayak camekân gövdesi ile bir bütün oluşturacak şekilde oyma ile yapılır. Sabun ayak üzerine herhangi bir oyma işlemi uygulanmazken kenardan giydirme (kenardan geçme) ayakta camekân gövdesiyle uyum ve bütünlük sağlaması için daha fazla oyma motif uygulanır.

Şekil 1. Kendinden çıkma ayak

Şekil 2. Sabun ayak

Şekil 3. Kenardan giydirme ayak

Maraş Camekânının oyma işlemi tamamlanmış iskelet yüzeyin çatım yani birleştirme işleminden sonra zeytinyağı sürme aşamasına geçilir. Bu işlem ile ahşap camekânın yüzeyindeki gözenekler zeytinyağı ile doldurularak neme karşı korunması sağlanır.

Zeytinyağı, bir parça pamuklu bez ile yüzeye yedirilerek sürülür. Pamuklu bez parçasının kullanılması ile zeytinyağın ahşap yüzeye salınımlı olarak bırakması gerçekleşir. Bu şekilde zeytinyağı gözeneklere dolar ve fazla zeytinyağı pamuklu bez parçası tarafından tekrar emilir.

Çatım işleminden sonra zeytinyağı sürülen yüzeye cilalama işlemi yapılır. Cila olarak, ispiro içerisinde eritilen ve gomalak olarak isimlendirilen cila kullanılır. Gomalak cilası ahşap yüzeye yedirilerek sürülür. Cilalama işlemi tamamlanan Maraş Camekânı, kuruduktan sonra satışa hazır hale gelir.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Maraş Camekânının geçmişi eskiye dayanır. Coğrafi sınıra özgü üretim metodu ustalık becerisi gerektirir. Bu sebeple coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Maraş Camekânının tüm üretim aşamaları, coğrafi sınırda gerçekleşmelidir.

Denetleme:

Denetimler; Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin koordinasyonunda, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Bölümü ile Kahramanmaraş Suzan ve Abdulhakim Bilgili Halk Eğitim Merkezinden konunun uzmanı birer kişi olmak üzere en az üç kişiden oluşan denetim mercii tarafından yılda bir kez düzenli olarak, ayrıca şikâyet halinde ve gerekli görülen durumlarda her zaman yapılır.

Denetim mercii tarafından:

- Üretimde kullanılan ağacın ceviz olması,
- Ürünün formunun dört köşeli olması,
- Gövdesinin birleşiminde kırilangıç geçme tekniğinin kullanılması,
- Ayaklarının uygun teknikle yapılması,
- Ahşap yüzeyinin dolgunlaştırılmasında zeytinyağı kullanılması,
- Cilalamada gomalak malzemesinin kullanılması,
- Maraş Camekânı ibaresi ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğu denetlenir.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.